

ANOTĀCIJA
IZDEVUMA “TALSU NOVADA MUZEJA RAKSTI. II”
SATURAM

Inga Doniņa,

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta zinātniskā asistente

“Miruso apbedīšana ūdenī – mīts vai īstenība?”

Talsu Vilkmuižas ezera senkapi ir nozīmīgs kultūras piemineklis. Vēl nesen neviens nešaubījās par to, ka ezers glabā īpatnēju kuršu apbedījuma veidu tradīciju – mirušo kremāciju (ugunskapi) un sārta palieku izkaisīšanu ezera ūdenī. Tomēr jaunā arheologu paaudze, ko pārstāv raksta autore, izvirza citu ideju, ar ko skaidrot Vilkmuižas ezerā atrastās kuršu senlietas.

Kristiāna Skromule,

Talsu novada muzeja speciāliste

“Oktes muižas īpašnieki fon Firksi – Talsu novada muzeja ēkas cēlāji”

Muižnieku fon Firksu dzimta bija viena no ietekmīgākajām Baltijas reģionā un tai bijusi ievērojama loma Kurzemes hercogistes vēsturē. Līdz 1920. gada Latvijas Republikas agrārreformai dzimtai piederēja vairākas muižas Talsu novadā – Nurmuiža, Okte, Valdgale, Strazde, Pedvāle un Šķēde. Raksta autore iepazīstina ar Oktes muižas īpašnieku gaitām, kuru pēdējais pārstāvis – Frīdrihs Oto fon Firks – pēc tēva nāves pabeidz celt savrupmāju pie Talsiem – pašreizējo Talsu novada muzeja ēku.

Ilona Miezīte,

Rakstniecības un mūzikas muzeja speciāliste

“Kādas lādītes stāsts”

Par vienu no pirmajiem latviešu kultūras darbiniekiem – Ernestu Dinsbergu – stāsta kāds īpatnējs sudraba trauks. Tas savulaik dāvināts Dinsbergam un ietver sevī arī stāstu par viņa garo, neparasto dzīvi un apbrīnojamo gribasspēku.

Alīda Zigmunde,

Rīgas Tehniskās universitātes asociētā profesore

“Jaunatradumi par Frici Blumbahu arhīvos”

Pirmais profesionālais latviešu astronoms Fricis Blumbahs – pasauleslavenā krievu ķīmiķa Dmitrija Mendeļejeva kolēģis – nācis no Lībagu pagasta, bet guvis starptautisku ievērību. Autore šķetina ievērojamā zinātnieka radurakstus, kur atrodami Talsu novadam un Latvijai nozīmīgi cilvēki, iepazīstina ar līdz šim mazzināmiem arhīvu dokumentiem, atklājot “lielā savādnieka” dzīvi un profesionālo darbību.

Guntars Tenne,

Talsu novada muzeja speciālists

“Laidzes ielas vēsturiskā apbūve”

Laidzes iela Talsos savulaik bijusi ļoti nozīmīga apriņķa kultūras, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē. Tā glabā daudz aizraujošu stāstu par Talsu miesta attīstību. Rosību te nodrošināja skolas, aptiekas, veikali, darbnīcas, slimnīca, ievērojamu talsinieku nami. Pētījums ļauj izsekot, kā iela pārtapusi vairāku gadsimtu gaitā.

Alfrēds Moseičuks,

Talsu novada muzeja krājuma glabātājs

“Aizsargu organizācijas pirmsākumi Talsu apriņķī”

Latvijas Aizsargu organizācija pirmās brīvvalsts periodā kļuva par lielāko sabiedrisko masu organizāciju, kuras darbība skāra gan militāri policejisko, gan kultūras dzīves jomu. Aizsargu darbība visā organizācijas pastāvēšanas periodā traktēta kā latviskuma sargātāja un kopēja. Pētījums vispusīgi atklāj Latvijas Aizsargu organizācijas veidošanos un attīstību Talsu apriņķī tās pastāvēšanas pirmsākumos no 1919. līdz 1924. gadam, skatot to caur sabiedriski politisko un kultūras dzīvi sasaistē ar Latvijas mēroga notikumiem.

Antra Grūbe,

Talsu Valsts ģimnāzijas Latvijas un pasaules vēstures, filozofijas, politikas un tiesību zinību skolotāja
“Talsu un apriņķa pilsētu ģerboņu izveidošana “
1920. gadu sākumā, kā citviet Latvijā, arī Talsu apriņķī tiecās atjaunot pilsētu ģerboņus kā savas dzimtās vietas īpatnu atšķirības zīmi – simbolu. Pētījumā atklājas saistoši fakti par Talsu, Sabiles, Sasmakas (tagadējās Valdemārpils) ģerboņu izveidošanu.

Zanda Konošonoka,

Talsu novada muzeja direktores vietniece

“Brīvības cīņtājiem veltīta pieminekļa izveidošana Talsos“

Reti kura piemiņas vieta Latvijā iemantojusi tik *raibu* priekšvēsturi kā Kārļa Zemdegas iecerētais un Viļņa Titāna akmenī īstenotais piemineklis „Koklētājs”, kas kopš 1996. gada rotā Talsu Ķēniņkalnu. Iecere veltīt pieminekli Talsu apriņķī dzimušiem un Latvijas atbrīvošanas cīņās (1918–1920) kritušiem varoņiem radusies jau 1923. gadā – neilgi pēc cīņu izskaņas. Raksts atklāj, kā pieminekļa ideja attīstījusies 73 gadu garumā, kā laika gaitā mainījušās ieceres par pieminekļa vietu un veidu, kā to ietekmējušas varu maiņas.

Daija Lēmane,

Talsu novada muzeja galvenā krājuma glabātāja

“Dziesma “padomju saulē”. Talsu rajona kori un deju svētki. 1945.–1960. gads “

Pētījums palīdz iepazīt Latvijas kultūras kanonā iekļautās dziesmu svētku tradīcijas attīstību Talsos un apkārtnē kopš 1948. gada, kad notika pirmie Padomju Latvijas Dziesmu svētki. Jaunā iekārta ar lozungu “Māksla pieder tautai” veicināja masveidību arī pašdarbībā. Kori un deju kolektīvi veidojās vietās, kur bija aktīvākie un harismātiskākie kolektīvu vadītāji, auga skaitliski, kvalitatīvi, ieguva godalgotas vietas turpmākajos Dziesmu un deju svētkos.

Ona Kaudze,

Talsu novada muzeja krājuma glabātāja

“Darba procesu attēlojums Talsu novada muzeja krājuma fotogrāfijās“

Talsu novada muzejs glabā lielu fotogrāfiju kolekciju (12 tūkstošus vienību), kura atklāj dažādu laiku un notikumu spektru. Raksts sniedz ieskatu fotogrāfijās, kas raksturo dažādas darba jomas gan Talsu pilsētā, gan pagastos no 20. gadsimta līdz 1940. gadam. Liela daļa fotogrāfiju ļauj iepazīt vidi un darba veidus, kas mūsdienās ir reti sastopami.

Jana Grostiņa,

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas speciāliste

“Frederiks Fībigis un Latvija“

Talsos dzimušā mākslinieka Frederika Fībiga darbības apzināšana vēl aizvien turpinās. Pētījums sniedz iespēju iepazīt profesionālā mākslinieka izaugsmi, daiļrades attīstību, viņa nozīmi Talsu un Latvijas kultūrā.

Guna Millersone,

Talsu novada muzeja galv. speciāliste mākslas jautājumos

“Pa Talsu gleznotāja Frederika Fībiga pēdām Eiropā“

Mūža lielāko daļu Frederiks Fībigis pavadījis ārpus dzimtenes. Raksts ļauj vairāk uzzināt par mākslinieka dzīvi Parīzē, ceļojumu pa Itāliju un palīdz apjaust šo vietu nozīmi viņa daiļradē.